

DİLDE, FİKİRDE, İŞDE BİRLİK AYLIK DIŞ POLİTİKA DERGİSİNE GÖRE
TÜRKİYE'NİN DIŞ POLİTİKA KAYNAKLARI VE DIŞ TÜRKLER STRATEJİSİ
TURKEY'S FOREIGN POLICY RESOURCES AND STRATEGY TOWARDS
OUTER TURKS ACCORDING TO MOUNTHLY TURKISH FOREIGN
POLICY JOURNAL OF UNITY IN LANGUAGE, IDEAS, STUDY

MUSTAFA EDİP ÇELİK

Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü
Assist. Prof. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam University, Faculty Of Art and Science, Department of History
medipcelik@hotmail.com

 <https://orcid.org/0000-0002-0647-9476>

Atıf / Citation

Çelik, M. E. 2020. "Dilde, Fikirde, İşde Birlik Aylık Dış Politika Dergisine Göre Türkiye'nin Dış Politika Kaynakları Ve Dış Türkler Stratejisi". *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi - Journal of Turkish Researches Institute*. 68, (Mayıs-May 2020). 501-518

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü-*Article Types* : Araştırma Makalesi-Research Article
Geliş Tarihi-*Received Date* : 18.01.2020
Kabul Tarihi-*Accepted Date* : 11.05.2020
Yayın Tarihi-*Date Published* : 31.05.2020
 : <http://dx.doi.org/10.14222/Turkiyat4340>

İntihal / Plagiarism

This article was checked by iThenticate programında bu makale taranmıştır.

Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi - Journal of Turkish Researches Institute

TAED-68, Mayıs - May 2020 Erzurum. ISSN 1300-9052 e-ISSN 2717-6851

www.turkiyatjournal.com

<http://dergipark.gov.tr/ataunited>

DİLDE, FİKİRDE, İŞDE BİRLİK AYLIK DIŞ POLİTİKA DERGİSİNE GÖRE TÜRKİYE'NİN DIŞ POLİTİKA KAYNAKLARI VE DIŞ TÜRKLER STRATEJİSİ

TURKEY'S FOREIGN POLICY RESOURCES AND STRATEGY TOWARDS
OUTER TURKS ACCORDING TO MOUNTHLY TURKISH FOREIGN
POLICY JOURNAL OF UNITY IN LANGUAGE, IDEAS, STUDY

MUSTAFA EDİP ÇELİK

Öz

Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulduktan sonra, uygulamaya başladığı Batı'ya yakın dış politikasını, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Soğuk Savaş sürecinde, Batı eksenli tek yönlü olarak devam ettirmiştir. 1960'lı yıllardan itibaren, ABD ve Sovyetler arasında yaşanan yumuşama döneminin yanı sıra, Kıbrıs sorununda Batılı müttefiklerinden beklediği desteği görememesinden dolayı, Türkiye, dış politikada yeni arayışlara girmiştir. Bu süreçte, Türkiye dışındaki Türklere yönelik politik açılımlar öneren Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi 1977 yılında Necip Hablmitoğlu tarafından yayınlanmaya başlanmıştır. Dergide yayınlanan makalelerle, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetlerine, dış Türklere olan sorumluluklarını hatırlatmanın yanında, bu toplulukların dış politika kaynağı olarak değerlendirilebileceği ileri sürülmüştür. Dergide yapılan yayınlarla, dış Türklerin sosyoekonomik durumları ve yaşamış oldukları ülkelerin onlara uygulamış olduğu baskı politikaları hakkında bilgi verilerek, siyasetçiler bu konularda uyarılmış ve bu topluluklara yönelik uygulanması gereken stratejiler hakkında öneriler sunulmuştur. Bu çalışma, 1977 yılında 12 sayı olarak yayınlanan Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi'nin, Türkiye'nin dış politika kaynakları ve dış Türklere yönelik stratejisini incelemeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dış Türkler, Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi, Dış Politika

Abstract

After the establishment of the Republic of Turkey, the West began to implement its foreign policy axis, after the Second World War has continued Westward moving closer. Since the 1960s, alongside the softening between the United States and the Soviet Union, Turkey has led to new approaches in foreign policy because Western allies did not support Turkey in the Cyprus issue. In this process, Journal of Unity in Languages, Ideas and Study began to be published by Necip Hablmitoğlu in 1977, which suggests political openings for outer Turks, to Turkish foreign policy. In the articles published in the journal, beside to remind the Turkish Republic governments their responsibilities to the other Turkic has argued that these communities could be used as a foreign policy source. With the publications published in the journal, the politicians were warned about these issues and the suggestions about the strategies that should be applied to these communities were given by informing them about the socio-economic status of the outer Turks and the pressure policies against them in the countries they lived. This study aims to examine the foreign policy sources and the strategies towards the outer Turks of Turkey according to Journal of Unity in Languages, Ideas and Study, which was published as 12 issues in 1977.

Key Words: Outer Turks, Journal of Unity in Languages, Ideas and Study, Foreign Policy

Structured Abstract

While the definition of outer Turks in the Ottoman Empire only included the Turks of Russia, the coverage of this concept has been expanded with the establishment of the Republic of Turkey. From this time The Turks outside the borders of the Republic of Turkey who live in the former Ottoman lands also began to be called as a outer Turks. Republic of Turkey tried to take guarantee of the outer Turks with Lausanne Treaty and bilateral treaties. In the next period, outer Turks have become one of the main topics of Turkish foreign policy.

The security issue which Turkey has faced after the Second World War, by being threatened by the USSR, led him to the Western alliance. Turkey has described his place with the Truman Doctrine in 1947 and choosed up sides during the Cold War period. After joining NATO in 1952, he developed his foreign policy within the framework of this alliance. With joining the Western alliance, Turkey's policy towards neighboring regions and states, politically developed in the interests of Western alliance. So this policy was to satisfact the needs of the West instead of his own needs.

The detente in the Cold War after 1960 and especially the problems experienced in bilateral relations with the US provided space for Turkish foreign policy and Turkey has found the chance to pursue a multifaceted foreign policy instead of a one-way foreign policy in the Western axis. Thus, Turkey has had the opportunity to restructure its relations with Islamic states and Third World Centuries. Even if this policy of Turkey was interrupted with 12 March memorandum in 1971, Turkey had the chance to return to his policy before the memorandum after 1973. The changes in the Cold War gave space to Turkey to run his foreign policy in an efficient way but the disadvantages of being a part of the Western alliance has always shown itself.

1970s were the years that Turkey was in a search in his foreign policy and the journal of Unity in Language, Ideas, Study which was published in the leadership of Necip Hablmitoğlu, tried to put forward new approaches to this search. The journal was in a thought that Turkey's foreign policy towards to the outer Turks was insufficient. So the journal aimed to give advise to Turkey for more effective foreign policy towards the outer Turks and to introduce them to the Turks in Turkey.

The journal which was published as 12 issues in 1977, had to take a break after the 12th issue due to the financial difficulties and was not published again. Because the journal had to take a break, it only had the chance to analyses The Turks in Iraq, Western Thrace, Bulgaria and Romania In the articles which took place in the journal about Turkey's foreign policy sources of and strategies towards outer Turks.

The importance of culture as an element of foreign policy was emphasized in the journal. The imperialist power's initiation of cultural assimilation after the Second World War influenced the policy of other states. This showed that the power gained from culture was important as power gained from economy. So the journal suggested that Turkey should take steps in his foreign policy to promote culture. The journal emphasized that Turkey could use the Muslims and the formations that they established worldwide, the language and culture and the Turks who are in a minority position in the states where they live, as a source for foreign policy.

The journal, wants to introduce the outer Turks national and human aspects to the Turks in Turkey who has forgotten them. It emphasized that if Turkey runs a policy which

brings forward the cultural side, this will led them to a independent foreign policy apart form the Western imperialist powers. The problems that the Turks in Bulgaria, Iraq, Western Thrace and Romania face are generally similar. Turks, who are in minority status in the countries they live in, are either faced with massacre or assimilation and their press and broadcasting rights, have been taken away. There is no way of education in their mother tongue and by cultural assimilation towards these Turks it is aimed break their connection with Turkey. The communist system in Bulgaria, forces the Turks living and working here to leave their children to kindergarten this the future generations are at risk of losing their Turkish ness due to the education given in these kindergartens. As to the journal, Turkey is pursuing a tolerant policy on minorities in Turkey and his policy is passive to the states that runs this kind of policy to the minority Turks. The journal gives advices to Turkey's governments to be independent from Western powers and to run his a policy by using own media and institutions more effectively.

If Turkey wants to be a powerful state he has to use the foreign policy sources properly. Turkey is able be the leader to Turkish-Islamic World and to do this has to run a policy on the basis of national and moral values, apart form the Western imperialist powers. According to the journal if Turkey will be able to succeed this, the Turkish-Islamic World will find peace and will be more powerful against the imperialists.

Giriş

Osmanlı Devleti'nden, Türkiye Cumhuriyeti dönemine Türk düşünce hayatında dış Türkler konusuna ilgi, Türkçülük düşüncesinin gelişmesi ile ilintili bir şekilde gelişmiştir. Türkoloji sahasında, Türk tarihi ve Türk dili üzerine yapılan çalışmalarla birlikte başlayan kimlik arayışı, Osmanlı düşünce hayatında, öncelikle kültürel bağlamda Türkçülük düşüncesinin gelişmesine zemin hazırlamıştır. Bu süreçte, dış Türkler olarak nitelendirilebilecek yegâne topluluk olan Rusya Türklerinden Gaspıralı İsmail'in "dilde, fikirde, işde birlik" sloganıyla sistemleştirdiği "Cedidçilik" akımı ile birlikte,¹ Rusya Türkleri ile Osmanlı Türkleri arasında kültürel etkileşim yaşanmıştır. Bu etkileşim, Çarlık Rusya'sının baskısından kaçarak Osmanlı Devleti'ne sığınan Yusuf Akçura, Ahmet Ağaoğlu, Ali Hüseyinzade, Mehmet Emin Resulzade gibi muhacir Türk aydınları vasıtasıyla daha da kuvvetlenmiştir. Bu gelişme Osmanlı aydınlarının, Rusya'da yaşayan Türkler üzerine olan ilgisini arttırmıştır.²

Türkiye'de Rus hâkimiyeti altında yaşayan Türk halklarına dair araştırmalar, ilk olarak Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde başlamıştır.³ Osmanlı Devleti'nin son döneminde, Balkan Savaşları ile birlikte, uğranılan yenilgilerle birlikte azınlıkların Osmanlı'dan ayrılmak için faaliyetlerini yoğunlaştırması, İttihat ve Terakki Partisi'nin Türkçülük düşüncesini siyasi alana taşımaya neden olmuş ve bu çerçevede özellikle içerde millî iktisat politikalarına meyledilmiştir. Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna doğru, Rusya'nın savaştan çekilmesiyle "Büyük Türk Birliği"ni kurma ideali ön plana çıkarılmıştır.⁴

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşuyla birlikte, Türk dış politikasında, dış Türkler kavramının çerçevesi genişlemiş, tasfiye olan Osmanlı topraklarında kalan Türkler de artık dış Türkler politikası ekseninde ele alınmaya başlanmıştır. Dış Türkler denildiği zaman, Türk hüviyeti taşımaya dahi, dünyanın neresinde bulunursa bulunsun Türk ırkına dahil olan kimseler akla gelmeye başlamıştır.⁵ Cumhuriyetin ilanı sürecinde, başta Lozan Antlaşması olmak üzere ikili antlaşmalarla hakları garanti altına alınmaya çalışılan Osmanlı bakiyesi Türk topluluklarının durumu, Türk dış politikasının ana konularından birisi haline gelmiştir. İki savaş arası dönemde imzalanan ve öncelikli olarak bölgesel güvenliği amaçlayan "Balkan Paktı" ve "Sadabad Paktı" gibi oluşumlarla, ayrıca mütekabiliyet esasına dayanılarak, bu ülkelerdeki Türklerin hakları da korunmak istenmiştir.⁶

¹ Nadir Devlet, *Rusya Türklerinin Millî Mücadele Tarihi (1905-1917)*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1985, s.15-16, Mustafa Tokar, "İsmail Gaspıralı Ve "Dilde Birlik" Fikri Üzerine", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 16, 2004, s. 32-34

² Aybeniz Aliyeva Kengerli, *Azerbaycan'da Romantik Türkçülük*, Çev. Doç. Dr. Metin Özarslan, Tarih inceleme Doğu Kütüphanesi, İstanbul, 2008, s.75-77

³ Paul Dumont, "Türk Yurdu Dergisi ve Rusya Müslümanları", *Türk Yurdu (Tütibay)*, C:1, s. XVII-XVIII.

⁴ Yusuf Akçura, "Geçen Yıl: 1330 Senesi", *Türk Yurdu*, sayı: 79, 18 Mart 1915, s. 84-85

⁵ İsmet Parmaksızoğlu, "Türkiye ve Dış Türkler", *Dilde, Fikirde, İş'de Birlik Dergisi*, C.1, 1977, C. 11-12, s. 750

⁶ Doğan Başaran, "Atatürk Dönemi Türk Dış Politikasında Savunmacı Realizm Anlayışı ve Üçüncü Dünyacılık" *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2020, 2/1, s. 86-89, Radeye Funda Karadeniz, *Türk Dış Politikasında "Dış Türkler": Karşılaştırmalı Teorik Bir Çalışma*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2011, s. 100, 116

Ancak bu süreçte Sovyetler Birliği'nin hâkimiyetinde kalan Rusya Türkleri ve Çin'in işgal etmeye çalıştığı bölgelerde yaşayan Doğu Türkistan Türkleri ile ilgili durumlar, siyasi antlaşmalarla hüküm altına alınmış bir illiyet olmadığından dolayı, konjonktürel nedenlerin de etkisi ile bu bölgelerde yaşayan Türkler ile ilgili herhangi bir politik girişim gerçekleştirilmemiştir. Bununla birlikte Atatürk'ün, Sovyet Türklüğü ile ilgili söylemiş olduğu şu sözler, “Bugün Sovyet Rusya dostumuzdur, komşumuzdur, müttefikimizdir...Devlet olarak bu dostluğa ihtiyacımız var! Fakat yarın ne olacağını kimse kestiremez. Tıpkı Osmanlı İmparatorluğu gibi, tıpkı Avusturya-Macaristan imparatorluğu gibi parçalanabilir! Bugün, elinde tuttuğu milletler, avuçlarından sıyrılabılır. Dünya, yeni bir dengeye ulaşabilir. İşte o zaman Türkiye, ne yapacağını bilmelidir! Bizim bu dostumuzun yönetiminde dili bir, inancı bir, özü bir kardeşlerimiz vardır. Onları arkalayamaya hazır olmalıyız!”⁷ bu süreçte siyasal olarak olmasa da kültürel olarak ilginin devam edeceğinin işareti olmuştur. Türkiyat Enstitüsü'nün İstanbul Üniversitesi'ne bağlı olarak kurulmasının yanı sıra Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu'nun kurulması, dış Türklerin tamamına yönelik bu ilginin somut adımları olarak görülebilir.⁸ Özellikle, bu dönemde ortaya çıkan muhacir Türk basını, dış Türklere yönelik çalışmaların çoğalmasına zemin hazırlamıştır.⁹

1950'li yılların ortalarından itibaren Kıbrıs sorununun Türkiye'de yaşattığı infial, başta Kıbrıs Türkleri olmak üzere, dış Türklere yönelik hassasiyetleri yükseltmiştir. Muhacir Türk aydınlarının yayınlamış oldukları yayın organlarında dış Türklerin yaşadığı sorunlar gündemde tutularak kamuoyu oluşturulmaya çalışılmıştır.¹⁰ Bu bağlamda, dış Türkleri, Türk dış politikasında gündeme taşıyarak, Türkiye dışındaki Türklere yönelik politik açılımlar öneren Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi 1977 yılında Necip Hablemitoğlu tarafından yayınlanmaya başlamıştır. 1954 yılında Ankara'da doğan Doç. Dr. Necip Hablemitoğlu, suikaste uğradığı 2002 yılına kadar Ankara Üniversitesi'nde, Öğretim Görevlisi olarak Atatürk İlkeleri ve Devrim Tarihi dersleri yürütmüştür. Hablemitoğlu, Türkiye dışındaki Türk topluluklarının yakın tarihiyle ilgili çalışmalar yapmıştır. Hablemitoğlu, derginin ilk sayısında, uzun vadeli amaçlarının Türk dünyasını, Türk insanına tanıtmak olduğunu, kısa vadeli amaçlarının ise, henüz kişiliğini kazanmamış Türk dış politikasına bu durumdan kurtaracak yeni çıkış yolları göstermek olduğunu belirtmiştir. Dergide, aslen Kıbrıs Türkü olan Necip Hablemitoğlu'nun yanı sıra, Ahmet Karaca, Nadir Devlet, Kazbek Atalay, Ahmet Kıpçak gibi muhacir kökenli Türk aydınları ile birlikte Türkiye Türklerinden oluşan yazar kadrosu, dış Türklerle ilgili yazılar yayınlamaya, dış Türkler ile ilgili yaşanan sorunları gündeme getirmenin yanı sıra, Türk dış politikasına dış Türklerle ilgili yeni açılımlar kazandırmak istemişlerdir. Dergi maddi imkansızlıktan dolayı bir yıl yayınlanmış ve 12. sayısı ile yayın hayatına son vermiştir. Son sayıda, Necip Hablemitoğlu maddi imkansızlıkları aştıktan sonra yayın hayatına devam edeceklerini belirtmiş olsa da dergi daha sonra yayınlanmamıştır. Bu yüzden dış Türklerle ilgili yazılar Bulgar Türkleri ile son bulmuş ve bu madde de yarım kalmıştır. Dergi Türk dış politikasının uygulanmasına yol göstermesi

⁷ İsmet Bozdağ, *Atatürk'ün Avrasya Devleti*, Tekin Yayınevi, 1999, s. 31

⁸ İsmail Türkoğlu, “Central Eurasian Studies in Turkey (1985-2002)”, *Research Trend in Modern Central Eurasian Studies Part.1*, Ed. Stephane A. Dudoignon, Komatsu Hisao, Tokyo-2003, s. 98-102

⁹ Lowell Bezanis, “Soviet Muslim Emigres in the Republic of Turkey”, *Central Asian Survey*, C.13, S.1, 1993, s. 62-66

¹⁰ İsmail Türkoğlu, a.g.m., s. 98-102

ve dış Türklere dikkat çekerek hatırlanmalarını sağlaması açısından önemlidir. Yapılan bu çalışma ile, *Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi'nin* dış Türklere yönelik yazıları, dönemin politik koşulları ekseninde değerlendirilecektir.

1. Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi'ne Göre Türkiye'nin Dış Politika Kaynakları

Kuruluşundan 1960'lı yıllara kadar, Türk dış politikasının uygulandığında, Batılı devletlerle ilişkiler öncelikli bir konumda yer almıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında başlayan Soğuk Savaş sürecinde, Türk dış politikasında Batılı devletlerle olan ilişkiler, öncelikli olma pozisyonundan tek alternatif olma konumuna dönüşmüştür. Soğuk Savaş sürecinde ortaya çıkan iki kutuplu siyasal sistemde, Sovyetlerin, Boğazlar ile birlikte Kars ve Ardahan'a yönelik taleplerinin neticesinde Türkiye, ABD çevresinde biçimlenen Batı ittifakına yönelmiştir. Bu anlayışın ana motivasyonu, Türkiye'nin sınırlarını güvenlik altına alma düşüncesidir.¹¹

Hem uluslararası sistemde hem de Türk dış politikasında 1960-1980 yılları arası dönemde önemli dönüşümler yaşanmıştır. İki kutuplu dünyanın başat güçleri olan Sovyetler Birliği ve ABD'nin başını çektiği Soğuk Savaş sürecinde yaşanan yumuşama neticesinde, bu iki devletin ekseninde yer alan diğer ülkelerde, dış politikalarında hareket alanlarını genişletme imkânı bulmuşlardır. Dolayısıyla ABD'nin başat rol oynadığı Batı bloğunun bir üyesi olan Türkiye de yaşanan yumuşama sürecinde hareket serbestliğinden faydalanmıştır. Bu yumuşama sürecinin getirdiği hareket serbestliği yanında, bu süreçte meydana gelen uluslararası gelişmeler, Türk dış politikasında temel dönüşümleri de birlikte getirmiştir.¹²

Bu dönemde yaşanan Kıbrıs sorununun Türk dış politikasında temel sorun haline gelmesi ve bu sorunla ilgili olarak Batılı müttefiklerin, Türkiye'nin beklediği reaksiyonu göstermemesi, ABD ile olan ilişkilerin ve Batı ekseninde tek yönlü uygulanan Türk dış politikasının Türkiye'de sorgulanmaya başlanmasına sebep olmuştur. Bu çerçevede, Türk dış politikasının kendisine hareket alanı araması neticesinde Türkiye, İslam ülkeleri ve Üçüncü Dünya ile ilişkilerini yeniden biçimlendirme imkânı bulmuştur.¹³

Türkiye'nin 1970'li yıllarda, dış politikada arayış içinde olduğu bir dönemde, Necip Hablemitoğlu öncülüğünde yayınlanan *Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi'nde* bu arayışlara yön verebilecek yeni yaklaşımlar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda derginin ilk sayısında Necip Hablemitoğlu'nun "Dilde, Fikirde, İşde Birlik" isimli başyazısında dış politikanın temel nitelikleri üzerinde durulmuştur. Başyazıda, dış politikanın, sürekli dost ve sürekli düşman anlayışından uzaklaştığını, ilişkilerde daha çok sürekli menfaat gerçeğinin hâkim olduğunu ve tarafsızlık ve bağımsızlık gibi ifadelerin anlamını yitirdiğini belirten Hablemitoğlu, Kıbrıs meselesi, Kıta sahanlığı ve Fır hattı sorunu, haşhaş dikimi gibi Türkiye'nin dış politikasında yaşamış olduğu sorunlarında bu gerçekliği ortaya koyduğunu

¹¹ Oral Sander, "Türk Dış Politikasında Sürekliliğin Nedenleri", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt 37, S. 3-4, 1982, s. 105

¹² Baskın Oran, "1945-1960: Batı Bloku Ekseninde Türkiye-1 (Dönemin Bilançosu)", *Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, Ed. Baskın Oran, Cilt I, İstanbul: İletişim Yayınları, 2009, s. 494-495

¹³ Mehmet Şahin ve Buğra Sarı, "1960-1980 Dönemi Türkiye'nin Üçüncü Dünya ve İslam Ülkeleriyle İlişkileri", *Akademik Ortadoğu*, 2007, 11/2, s. 22

belirtmiştir. Dış politikada, hariçte yaşayan Türklerin sorunlarının unutulduğu bu dönemde, bu sorunları gündeme taşıyarak çözüme kavuşturulmasına katkı sağlamayı amaçladıklarını dile getiren Hablemitoğlu, çıkartmış oldukları dergi ile, siyasal anlamda dış Türkleri bağımsızlıklarına kavuşturmaya amaçlamadıklarını, onların insani ve milli mahiyet taşıyan yönlerini günümüz gerçekliği ile aktarmayı hedeflediklerini ifade etmiştir.¹⁴

Türkiye'nin dış politika kaynakları ile ilgili, Ahmet Kıpçak'ın yazısında, dış politikada "millî güç" kavramı ön plana çıkartılmıştır. Ülkelerin dış politikalarının yönünü belirleyen en önemli unsur olan millî gücün, o ülkenin tabii kaynakları, nüfusu, endüstriyel kapasitesi, askeri hazırlık derecesi, diplomasisi, hükümetin niteliği ve millî karakteri ile şekillendiği, bu unsurların ise dış politikada bir kaynak rolü oynadığı vurgulanmıştır. Bu bağlamda, uluslararası alanda ön plana çıkmış olan devletlerin bu kaynakları doğru bir şekilde kullandıkları belirtilmiştir.¹⁵

Dış politika kaynaklarının kullanılması hususunu Türkiye üzerinden değerlendiren Kıpçak, Kıbrıs konusunda haklı olan Türkiye'nin, yanlış dış politika tercihlerinden dolayı, bu haklı davasını anlatamadığını ve uluslararası alanda yalnız kaldığını belirterek, Türkiye'nin dış politika kaynaklarını doğru bir şekilde kullanması yönünde adımlar atması gerektiğini ifade etmiştir. Bu çerçevede Kıpçak, Türkiye'nin dış politika kaynakları üzerinde durmuş ve bir sıralama yapmıştır. Bu kaynaklardan birincisi; İslam ülkeleri ile kurulacak yakın iş birliğidir. İslam Konferansı ile tam olarak bu konuda ilk adım atılmıştır. İlişkilerin samimi ve devamlı olması durumunda, zaten yüzyıllarca İslam dünyasına liderlik yapan Türkiye'nin prestiji artacaktır. Dini bayramlar ve özel günlerde özel TV programlarının hazırlanması ve İslam ülkelerinde dağıtımı, bu ülkelere din adamlarından oluşan heyetlerin gönderilmesi, bu ülkelerin sosyal, siyasi ve ekonomik problemleri ile yakından ilgilenilmesi, bu ülkelerle olan ilişkileri geliştirecektir. Bu sayede, Türkiye açısından gerekli ekonomik, siyasi ve sosyal destek temin edilecektir.¹⁶

Türkiye'nin sahip olduğu ikinci dış politika kaynağı ise; üçüncü dünya ülkeleri ile kurulacak ilişkililerdir. Emperyalizme karşı olma esasına göre hareket eden üye ülkeler arasında gelişmiş bir organik bağ mevcut değildir. Ekonomik açıdan az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerin oluşturmuş olduğu bu toplulukla yakın diplomatik ilişkiler kurulması, karşılıklı teknolojik bilgi ve kültür alışverişi, dış politikada bu topluluk üyelerini tek tek kazanmada önemli bir etken olabilir. Kıpçak bunu yaparken de NATO ile olan ilişkilerin gözetilmesi gerektiğini belirtmiştir.¹⁷

Türkiye'nin üçüncü politika kaynağı; bağımsızlık savaşı veren Müslüman teşkilatlarının desteklenmesidir. Bu konunun siyasi niteliği kadar dini niteliği de önemlidir. Mesela Filipinler'de muhtariyet mücadelesi veren Müslümanların yakın bir gelecekte bağımsızlıklarını kazanması muhtemeldir. Bu çerçevede, onlara verilecek olan desteğin karşılığı da büyük olacaktır. Türkiye'nin dördüncü dış politika kaynağı ise, Amerika'daki

¹⁴ Necip Hablemitoğlu, "Dilde, Fikirde, İşde Birlik", *Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi*, C.1, 1977, s. 3-5

¹⁵ Ahmet Kıpçak, "Türkiye'nin Dış Politika Kaynakları ve Dış Türkler Stratejisi", *Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi*, C.1, 1977, s. 7

¹⁶ Ahmet Kıpçak, a.g.m., s. 8

¹⁷ Ahmet Kıpçak, a.g.m., s. 9

siyahi* Müslümanlardır. Amerikan yönetiminde kamuoyunun oluşmasında baskı gruplarının etkisi bilinmektedir. Amerika'da önemli sayıda bir nüfusa sahip olan siyahi Müslümanlar, İslam'ın birleştirici rolü de ön plana çıkartılarak, Türkiye lehine bir baskı grubu olarak kamuoyu oluşturmada kullanılabilir.¹⁸

Türkiye'nin sahip olduğu beşinci dış politika kaynağı Türkoloji ilmi ve kültür silahıdır. Dünyanın ilim açısından gelişmiş her ülkesinin üniversitesinde Türkoloji bölümleri mevcuttur. Bu bölümlerden her yıl binlerce Türkolog mezun olmaktadır. Türkçeye ve Türk kültürüne vakıf olan binlerce bilim adamının, Türkiye'nin dış politika kaynağı olarak kullanılması mümkündür. Sağlanacak tahsisatla ve verilecek burslarla desteklenecek olan bu ilim insanlarının Türkiye'nin lehine bir elçi gibi kullanılmaları mümkündür. Türkiye'nin sahip olduğu altıncı dış politika kaynağı ise; prestiji ve kontra gerilla hareketidir. Prestij politikası, kuvvet politikasının uluslararası platformdaki bir tür tezahürüdür. Maksadı ise bir milletin gerçekten sahip olduğu ya da başkalarının öyle algılamasını istediği gücüyle diğer milletleri etki altına almaktır. Türkiye, Kore'de ve Kıbrıs'ta gösterdiği başarılarla bu prestije sahiptir. Ancak prestijini etkili bir şekilde kullanmayı başaramamıştır. Türkiye'nin dış temsilciliklerin de diplomatlarının terör örgütleri tarafından öldürülmesi de bunun bir göstergesidir. Buna karşı Türkiye'nin kuracağı özel timlerle bu terör örgütlerine karşı yürüteceği kontra gerilla faaliyetleri Türkiye'nin prestijini artırması bakımından önemli bir etken olacaktır.¹⁹

Kıpçak, Türkiye'nin dış politika kaynakları ve dış Türkler stratejisi başlıklı yazısının devamında, dış politika kaynağı olarak "azınlık" olgusunu değerlendirmiştir. Tarihsel süreçte azınlıkların devletler açısından bir dış politika unsuru olarak kullanıldığını gösteren örneklerin verildiği yazıda, Türk dış politikasında diğer ülkelerde yaşayan Türk azınlıkların ihmal edilmesinin bir zafiyet göstergesi olduğu vurgulanmıştır. Kıpçak'ın yazısına göre; Türk dış politikasının, dış Türkler konusunda belirlenmiş bir stratejisi bulunmazken, Dışişleri, Milli Eğitim, Gençlik ve Kültür Bakanlık'larının bu topluluklara yönelik yapmış olduğu koordineli bir çalışmadan söz etmek de mümkün değildir. Dışişleri Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren Kültür İşleri Genel Müdürlüğü de kaynak ve personel bakımından oldukça yetersizdir. Dış Türklerle, Türkiye Türkleri arasında kültür köprüsü kuracak "Dış Türkler Kültür Enstitüsü" kuruluş çalışmaları halen devam ederken Kültür Bakanlığı bünyesinde ise dış Türkler için hizmet verecek kültür merkezlerinin sayıları artırılmaktadır. Kıpçak, günümüzde dış Türkler meselesinin, milli varlığın bekası açısından son derece önemli bir unsur olarak ön plana çıktığını belirtmektedir. Sovyet ve Çin emperyalizmi altında yaşayan Türklere, günümüzde Batı ülkelerinde çalışmak için göç eden yüz bin Türk işçi de eklenmiştir. Bu nedenle saha genişlediği ölçüde, problemler de artmıştır. Kıpçak, bu bağlamda, Türk dış politikasının ana hedefinin, asimile olma tehlikesi ile karşı karşıya olan dış Türklerin kültürel olarak desteklenmesi olması gerektiğini vurgulamaktadır.²⁰

* Dergide Zenci Müslümanlar ifadesi kullanılmıştır ancak makalede zenci yerine siyahi ifadesi tercih edilmiştir.

¹⁸ Ahmet Kıpçak, a.g.m., s. 9

¹⁹ Ahmet Kıpçak, a.g.e., s.10-11

²⁰ Ahmet Kıpçak, "Türkiye'nin Dış Politika Kaynakları ve Dış Türkler Stratejisi II", *Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi*, C.2, 1977, s. 83-86

Kıpçak'ın yazısına göre; burada dikkat edilmesi gereken husus, Türklerin içinde buldukları siyasi durumun gözetilerek bir strateji belirlenmesidir. Yani Sovyetler Birliği'nde yaşayan Türk toplumunun hakları, insan hakları noktasından hareketle muhafaza edilmeli, Batı Trakya'da yaşayan Türk toplumunun hakları ise, Lozan Antlaşması ve ikili anlaşmaların bağlayıcı hükümlerine göre hareket edilerek aranmalıdır. Sovyetler Birliği'nde yaşayan Türk topluluklarının hepsinin siyasi durumu aynı değildir. Mesela Kırım Türkleri otuz yılı aşkın süredir sürgünde yaşarken, Azerbaycan Türkleri ise, kendi ana vatanlarında yaşamaktadır. Bu bağlamda, bu toplulukların özel durumları da gözetilerek bunlara yönelik stratejiler geliştirilmelidir.²¹

Dergide Mehmet Önder, "Kültürümüzü Dışa Tanıtmak" başlıklı yazısında dış politika unsuru olarak kültürün önemi üzerinde durmuştur. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra emperyalist güçlerin diplomasi sahasında kültürel asimilasyonu nasıl etkin bir şekilde kullandıklarının açıklandığı yazıda, kültür propagandasının ekonomik güçten daha başarılı neticeler verdiği belirtilmiştir. Önder'e göre, böylesine gelişmelerin yaşandığı bir dünyada, Türk dış politikasında da Türk kültürünün tanıtılması için gerekli adımların kısa sürede atılması gerekmektedir. Bu bağlamda, Türk kültürünü tanıttak olan eserlerinde doğru bir şekilde tespit edilmesi önem taşımaktadır.²² Kültürün canlı tutulması üzerine geliştirilecek etkili ve duruş sergileyebilen bir dış politika, diğer ülkelerin Türkler üzerindeki asimilasyon politikalarını engelleyebilecek mahiyette olabilecektir.

2. Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi'ne Göre Dış Türkler

2.1. Irak Türkleri

Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi'nin üzerinde durmuş olduğu dış Türklerden birisi, Irak Türkleridir. Osmanlı Devleti'nin bakiyesi olan Irak Türklerinin geleceği, 1926 yılında imzalan Ankara Antlaşması ile, İngiliz mandası altındaki Irak Krallığı'nın insafına bırakılmıştı. Irak Türkleri, Krallık yönetimine, Kral Faysal'a ve İngilizlere karşı tutumlarından ötürü sürgün, katliam ve sindirme politikaları ile karşı karşıya kalmışlardır. Türklerle yönelik bu baskı politikaları, 1932 yılında Irak'ın bağımsızlığına ulaşmasından sonrada devam ettirilmiştir.²³

Dergide, Kıpçak'ın Irak Türklerini ele aldığı yazısında, Irak Türklerinin yaşadığı sorunlar ve bu sorunlar karşısında Türk dış politika yaklaşımı değerlendirilmiş, Irak Türklerinin dış politika kaynağı olarak nasıl kullanılabileceğine yönelik strateji ileri sürülmüştür. Yazıya göre, Türkiye'nin, Lozan Antlaşması'ndan sonra bırakmak zorunda kaldığı Irak'ta, yaklaşık bir milyon Türk yaşamaktadır. Kerkük, Musul, Erbil gibi şehirlerde ekseriyeti Türkler teşkil etmektedir. Irak'ta yaşayan Türklerin milli kimliklerini koruma çabaları, Irak devletinin temel felsefesini meydana getiren Arap milliyetçiliği ile çatıştığından dolayı, Irak hükümeti tarafından hedefe konulmaktadır. Irak devletinin, Türklerle karşı uygulamış olduğu asimilasyon politikaları her alanda kendisini hissettirmektedir. Buna karşın, Türklerin şehirlerde toplu halde yaşamaları ve kendilerini sevk ve idare edecek becerikli liderlere sahip olmaları en büyük avantajlarıdır. Irak Türklerine karşı 14 Temmuz

²¹ Ahmet Kıpçak, a.g.m., s. 87

²² Mehmet Önder, "Kültürümüzü Dışa Tanıtmak", *Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi*, C.2, 1977, s. 90-91

²³ Sinan Marufoğlu, "Irak Türkleri", *Türkler*, C. 20, Yeni Türkiye Yay., Ankara, 2002, s. 606

1959 tarihinde gerçekleştirilen katliam girişimi, bir dönüm noktası olmuştur. Bu katliamdan sonra, sindirme politikaları artarak devam etmiş, Türkiye ise bu gelişmeler karşısında dış politikada somut bir adım atmamıştır.²⁴

Kıpçak, yazısında Irak Türklerini bekleyen tehlikeler ve bu konuda Türkiye'nin alması gereken önlemler üzerinde de durmuştur. Bu bağlamda Irak Türklerini bekleyen en önemli tehlike kültürel asimilasyondur. Irak'ta, Türkçe eğitim veren kurumlar bulunmamaktadır. Türk öğrenciler, Yükseköğretim kurumlarına alınmamakta, bürokraside ise Türkler, elimine edilmektedir. Irak hükümeti kapsamlı bir şekilde, Türk kültürüne ve Türk diline karşı yok etme politikası uygulamakta, bu çerçevede, Türkçe yerleşim yerlerinin isimleri değiştirmektedir. Irak hükümetinin, bu politikaları karşısında Irak Türklerinin, kültürel kimliklerini korumaları için Türkiye'ye sorumluluklar düşmektedir.²⁵

Kıpçak'a göre, Türkiye'nin bu sorumluluklarının başında dil ve eğitim sorunlarının çözülmesi gelmektedir. Irak Türklerinin dil ve kültür konularında asimile olmamaları için Türkiye Radyo ve Televizyon yayınlarını etkin bir şekilde kullanması gerekmektedir. Bu yayınlar öncelikle Irak Türkmenlerinin lehçelerine uygun bir şekilde gerçekleştirilmeli, zaman içinde ise İstanbul Türkçesine geçiş yapılmalıdır. Bu TV ve radyo programları, Irak Türkleri üzerine uzmanlaşmış olan kişiler tarafından hazırlanmalı, hükümetinin tepkisini çekmemek için siyasal konular yerine dil, kültür ve edebiyat konuları tercih edilmelidir. Türkiye'nin yapması gereken diğer bir hamle ise, Irak Türklerine yönelik kültür merkezlerinin sayısının artırılması ve yaygınlaştırılmasıdır. Özellikle burada görev yapacak kişilerin ise Irak Türkleri üzerinde uzmanlaşmış kadrolar olmasıdır. Irak Türklerine yönelik, kültürel bağlamda yapılabilecek en önemli hamlelerden birisi ise, Irak hükümetinden alınacak izinle, Irak Türklerine yönelik Türkçe eğitim veren ilkokulların açılması olmalıdır.²⁶

2.2. Batı Trakya Türkleri

Yunanistan'da, günümüzde Batı Trakya Bölgesinde yaşayan Müslüman Türk azınlığı, Batı Trakya Türkleri şeklinde isimlendirilmektedir. Doğuda Dedeağaç, merkezde Gümülcine, batısında İskeçe, olmak üzere bu bölge üç ilden oluşmaktadır.²⁷ Osmanlı toprağı olan Batı Trakya Bölgesi, Balkan Savaşları'ndan sonra Balkan devletlerine bırakılmıştır. Savaşlardan sonra imzalanmış olan, 9 Ekim 1913 tarihli İstanbul Antlaşması ile Bulgaristan'a terk edilen Batı Trakya, bir süre bu devletin kontrolünde kalmıştır. Bulgaristan, Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkmasıyla, bölgeyi, 10 Ağustos 1920'de tarihli antlaşma ile galip devletler arasında bulunan Yunanistan'a terk etmiştir.²⁸

Batı Trakya'da yaşayan Türklerin günümüze kadar etkili olacak olan hukuksal durumu ise Lozan Antlaşması ile tespit edilmiştir. Millî Mücadele'nin kazanılmasından sonra Lozan şehrinde düzenlenmiş olan Barış Konferansı'nda, 22 Kasım 1922 tarihinde

²⁴ Ahmet Kıpçak, "Türkiye'nin Dış Politika Kaynakları ve Dış Türkler Stratejisi III, Irak Türkleri", *Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi*, C.3, 1977, s. 163-164

²⁵ Ahmet Kıpçak, a.g.m. s. 166-167

²⁶ Ahmet Kıpçak, a.g.m. s.167-170

²⁷ Necdet Hayta, *Balkan Savaşları'nın Diplomatik Boyutu ve Londra Büyükelçiler Konferansı (17 Aralık 1912-11 Ağustos 1913)*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 1992, s. 2-3

²⁸ Baskın Oran, *Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1991, s. 28

Türkiye'nin Trakya sınırları görüşülmeye başlanmıştır. Yapılan görüşmelerde, Türk heyetinden söz alan İsmet Paşa, Batı Trakya için bölgede yaşayan halkın oyuna başvurulmasını teklif etmişse de bu görüş karşılık bulmamıştır. Netice itibarıyla Türkiye'nin ısrarlarına rağmen Batı Trakya Bölgesi, Yunanistan'a terk edilmiştir. Bu bölgede yaşayan Türklerin hukuki statüsü ile ilgili hususlar, Lozan Antlaşması çerçevesinde 30 Ocak 1923 tarihinde imzalanmış olan Türk-Yunan nüfus ile ilgili sözleşmede belirlenmiştir. Sözleşme ile Batı Trakya'da yaşayan Müslümanlar, mübadele dışında bırakılmışlardır. Ayrıca bu bölgede yaşayan Türklerin hakları, antlaşmanın 37-45. maddeleri ile garantiye alınmıştır.²⁹

Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi'nin dördüncü sayısında Batı Trakya'da yaşayan Türk azınlığın durumu Kıpçak'ın yazısında değerlendirilmiştir. Yunanistan'ın, Batı Trakya Türklerine yönelik baskı ve sindirme politikalarının aktarıldığı yazıda, bu bölgede yaşayan Türklere yönelik uygulanması gereken Türk dış politikası konusunda önerilerde bulunulmuştur. Yazıya göre, Batı Trakya Türklerine yönelik Yunanistan'ın uyguladığı baskı politikaları giderek artmaktadır. Lozan Antlaşması ile Batı Trakya'daki Türklerin hakları garanti altına alınmış olmasına rağmen, antlaşmanın imzalanmış olduğu tarihten itibaren Batı Trakya'da yaşayan Türkler, antlaşma hükümlerinin dışına çıkan Yunan hükümetlerinin gerçekleştirmiş oldukları bir takım haksız uygulamalara maruz kalmışlardır. Genel olarak Yunanistan'ın bu bölgedeki yaşayan Türklere yönelik yaklaşımının temelinde, Batı Trakya'daki Türklerin milli kimliğini yok sayma siyaseti bulunmaktadır. Yunan Hükümetleri, Türk azınlığın "Türk" kimliği yerine "Müslüman" kimliğini ön plana çıkartarak, Türk varlığını yok saymaya çalışmakta, Türk azınlığın kendilerini Türkiye ile özdeşleştirmelerini engellemek istemektedirler.³⁰

Kıpçak'ın yazısında, Yunanistan'ın uyguladığı politikalar, öncelikle eğitim bağlamında şu şekilde değerlendirilmiştir; Lozan Antlaşması'nın 37-40. maddelerinde, 1936 yılında imzalanan ikili antlaşma ile Batı Trakya'da yaşayan Türklerin masraflarını kendilerinin karşılaması kaydıyla okul açma, Türkçe eğitim ve öğretim görme, hakları bulunduğu halde, Yunanistan bu antlaşma metinlerine riayet etmemiş, Türk azınlığın eğitim haklarını sistemli bir şekilde baltalamıştır. Antlaşmalar gereği, bu okullarda Türkiye'den gelen öğretmenlerin görev yapma hakkı olduğu halde, bu öğretmenlere baskı uygulanmış ve öğretmenler yıldırmak istenmiştir. Bununla birlikte, eğitim müfredatlarında, kitaplarda, hatta mezar taşlarında bile Türk adının geçmesi yasaklanmış, kültürel asimilasyon sert bir şekilde uygulanmıştır. Batı Trakya Türklerine yönelik uygulanan asimilasyon politikaları karşısında Türkiye'nin yapması gereken öncelikli çalışma, burada yaşayan Türklerin eğitim-öğretim faaliyetlerinin desteklenmesi olmalıdır. Bu bağlamda, burada görev yapan öğretmenler ve eğitimcilerin maddi yönden desteklenmesi önem taşımaktadır. Bununla birlikte Yunanistan'da öğrenim gören Türk gençlerin, Türkiye'ye olan bağlıklarının pekiştirilmesi için ülkemize davet edilmeli, Türkiye'nin maddi ve manevi değerler tanıtılmalıdır. Ayrıca Türk azınlığa yönelik baskı politikalarından bir tanesi de mülkiyet haklarına getirilen sınırlandırmalardır. Bu uygulamalar neticesinde, Türk topluluğu, ekonomik olarak büyük

²⁹ Hikmet Öksüz, *Lozan'da Batı Trakya Sorunu*, İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1992, s.70, 89-90

³⁰ Ahmet Kıpçak, "Türkiye'nin Dış Politika Kaynakları ve Dış Türkler Stratejisi IV, Yunanistan Türkleri", *Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi*, C.4, 1977, s. 163-164

sıkıntı yaşamaktadır. Buna karşın Türkiye, kendi topraklarında yaşayan Rum azınlığa herhangi bir ekonomik engellemede bulunmamaktadır. Mütekabiliyet esası gereğince, Türkiye de kendi topraklarında yaşayan Rum azınlığa karşı, bu tür uygulamalar geliştirerek, Yunanistan hükümetinin elini zayıflatmalıdır.³¹

Kıpçak'ın yazısında üzerinde durduğu diğer bir konu ise, bölgedeki Türklerin basın-yayın faaliyetleri ile ilgilidir. Yunanistan hükümeti diğer konularda olduğu gibi, Türklerin basın-yayın faaliyetlerini sürdürmelerini engellemek için birtakım önlemler almaktadır. Bu gazetelerin reklam almalarını engelleyecek birçok girişimde bulunulmaktadır. Özellikle Batı Trakya'da yayın yapan milliyetçi karakterdeki yayın organları, hukuki olarak baskı altına alınmaya çalışılmaktadır. Birçok gazeteci yapmış oldukları yayınlardan dolayı tahkikat geçirmekte ya da tutuklanmaktadır. Buna karşın Türkiye'deki Rum azınlık ise, basın-yayın faaliyetlerini serbestçe yürütmektedir. Türkiye'nin, bu baskılar karşısında yapması gereken ise, Basın İlan Kurumu ve Gazeteciler Cemiyeti'nin harekete geçirilmesidir. Bu konular, Batı Trakya'daki Türk yayın organlarının yaşamış olduğu sıkıntılar dünyaya anlatılmalıdır.³²

Batı Trakya'da yaşayan Türklerin, millî kimliklerinin korunabilmesi için Türkiye'nin acilen yeni stratejiler geliştirmesi gerektiğini vurgulayan Kıpçak, yazısında, normalde TRT yayınlarının önem taşıdığını ifade etmiştir. Bu amaçla, TRT'nin, Batı Trakya Türklüğünün teşkilatlanma ve kültürel değerlerini koruma vd. gereksinimlerini destekleyecek gerekli alt yapıya sahip olması gerekmektedir. Bununla birlikte, Yunanistan'daki Türk azınlığa yönelik uygulanan bu politikaları takip edecek yeni gelişmeler karşısında uygun politik adımlar atabilecek uzman kadroların hariciyede istihdam edilmesi gerekmektedir. Artık Yunanistan'daki Türk azınlığın kaderi ile ilgilenmek sadece bir Türklük borcu olmaktan çıkmış, Türkiye'nin Yunanistan'la ilgili problemlerinin çözüm yolunun anahtarı olmuştur. Türkiye'nin önemli bir dış politika kaynağı olan, Batı Trakya Türkleri ve diğer dış Türklere yönelik bir Propaganda Bakanlığı ya da Başbakanlık Turizm Tanıtma Bakanlığı bünyesinde geniş yetkilere haiz bir Genel Müdürlük kurulması gerekmektedir. Bu kuruluş, Türkiye'nin dış Türklere yönelik politikalarında görülen eksikliklerin giderilmesinde önemli bir işlev üstlenecektir.³³

2.3. Romanya Türkleri

Osmanlı bakiyesi olan Romanya Türkleri, 1878 Berlin Antlaşması ile Romanya'da yaşamlarını sürdüren Türk topluluktur. Osmanlı-Rus Savaşı'nın ardından bölgeyi ele geçiren Romanya'nın, Rumenleştirme politikası sonucunda, Türkler bölgeden ayrılmak zorunda kalmış, bu zorunlu göçler uzun yıllar devam etmiştir. 23 Ağustos 1944'te başlayan komünist rejim döneminde de bilhassa varlıklı ve aydın bir kısım Türk, baskılar sonucunda bu bölgeden Anadolu'ya göç etmek zorunda kalmıştır.³⁴

Kıpçak'ın Romanya Türkleri ile ilgili bilgi verdiği yazısında, bu ülkede yaşayan Türklerin, sosyal, ekonomik ve demografik özellikleri tanıtıldıktan sonra, Romanya

³¹ Ahmet Kıpçak, a.g.m., s.164-166

³² Ahmet Kıpçak, "Türkiye'nin Dış Politika Kaynakları ve Dış Türkler Stratejisi V, Yunanistan Türkleri", *Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi*, C.5, 1977, s. 324-235

³³ Ahmet Kıpçak, "Türkiye'nin Dış Politika Kaynakları ve Dış Türkler Stratejisi VI Yunanistan Türkleri, *Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi*, C.6, 1977, s. 405-407

³⁴ Giray Saynur Bozkurt, "Geçmişten Günümüze Romanya'da Türk Varlığı", *Karadeniz Araştırmaları*, 2008, 5/12, s.10

Devleti'nin bu ülkede yaşayan Türklere yönelik politikaları değerlendirilmiştir. Yazıya göre, Romanya'da yaşayan Türk azınlığın durumu da diğer dış Türklere farklı değildir. Romanya tarihsel süreçte yapmış olduğu gibi Türklere yönelik asimilasyon politikalarını hala devam ettirmektedir. Adını Rumenleştiren, Komünist Partisine bağlı, devlete karşı görevini eksiksiz yerine getiren, halkı için millî haklar talep etmeyen, kendisini bir Rumen gibi hisseden ve düşünen her Türk gerçek Rumen vatandaşı olarak kabul edilmekte ve diğer Rum asıllı vatandaşlardan farklı hiçbir muameleye tabi tutulmamaktadır. Kısacası, Romanya'daki Türk azınlık, millî kimliklerini kaybetmek koşuluyla eşitlik hakkına sahip olmaktadır. Bu çerçevede, Romanya'da yaşayan Türklere, Türkçe eğitim hakkı tanınmamakta, Türklere uygulanan kültürel asimilasyon yoluyla Romanya'daki Türkler ile Türkiye arasındaki bağ koparılmaya çalışılmaktadır. Bu politikaların odağında ise Kırım Türkleri bulunmaktadır. Burada yaşayan Kırım Türklerinin "Tatar" oldukları iddia edilerek, Türk kimliğinden uzaklaştırılmak istenmektedir.³⁵

Türk dış politikasının kaynaklarından olan Romanya Türklerine yönelik yeni stratejiler geliştirilmesi gerektiğini vurgulayan Kıpçak, yazısında bu konu ile ilgili önerilerini sunmuştur. Bu çerçevede Türkiye'nin, acilen Romanya'da yaşayan Türk azınlığı, Türk kimliğini korumaları için gerekli olan Türkçe eğitim malzemeleri ile desteklemesi gerekmektedir. Romanya devleti ile ilişkileri zedelemeyen, Türkçe, tarih, edebiyat alanlarında yazılacak olan kitaplar, Romanya Türklerine ulaştırılmalıdır.³⁶ Türkiye'nin Romanya'da yaşayan Türklere yönelik dini alanda da yapması gereken önemli hizmetler bulunmaktadır. İslami faaliyetlerin, Komünist Partisi'nin kontrolündeki göstermelik bir müftülük kanalıyla yürütüldüğü Romanya'da, Türk azınlığı manevi açıdan desteklenmesi için kısa sürede önlemler alınmalıdır. Bu konu ile ilgili olarak İslam Konseyi ile de iş birliğine gidilerek bu faaliyetler yürütülmelidir.³⁷

2.4. Bulgaristan Türkleri

Osmanlı bakiyesi diğer bir topluluk Bulgaristan Türkleri, Bulgaristan'ın 1908 yılında bağımsızlığını ilan etmesinden sonra ülkede kalan Türklere oluşmaktadır. Bulgaristan'da yaşayan Türklere ilgili, en önemli hukuksal düzenleme, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Bulgaristan'ın imzaladığı Neuilly Antlaşmasıdır. Bu antlaşma, Bulgaristan Türk azınlığının dinî, kültürel ve eğitim alanındaki haklarını teminat altına alan hükümler de içermektedir. 18 Ekim 1925'te imzalanan Türk- Bulgar Dostluk Antlaşması, Neuilly Antlaşması çerçevesindeki azınlık haklarını Bulgaristan Türklerine ve Lozan Antlaşması kapsamındaki azınlık haklarını da Türkiye'de yaşayan Bulgarlara uygulanmasını karar altına almıştı. Bu antlaşmalara rağmen, tarihsel süreçte Bulgaristan, Türk azınlığa yönelik katı asimilasyon politikası uygulamıştır.³⁸

Kıpçak'ın dergide Bulgaristan Türklerine yönelik kaleme aldığı yazısında Bulgaristan'da yaşayan Türklerin sosyo- ekonomik durum, tarihsel süreçte yaşamış oldukları

³⁵ Ahmet Kıpçak, "Türkiye'nin Dış Politika Kaynakları ve Dış Türkler Stratejisi VII Romanya Türkleri", *Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi*, C.7, 1977, s. 483-487

³⁶ Ahmet Kıpçak, a.g.m., s. 483-487

³⁷ Ahmet Kıpçak, "Türkiye'nin Dış Politika Kaynakları ve Dış Türkler Stratejisi VIII, Romanya Türkleri", *Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi*, C.8, 1977, s. 563-570

³⁸ Meşkure Yılmaz Börklü, "Tarihî Seyri İçinde Bulgaristan Türklerinin Durumu ve Türkiye'nin Bölge Türklerine Yönelik Politikaları", *Bilgi*, 1999, 10, s. 65-67

sorunlar ve bu sorunlar karşısında Türk dış politikasının atması gerekli olan adımları ele almıştır. Yazıya göre; Türkiye'nin millî sınırları dışında kalan dış Türkler için de özel bir öneme sahip olan Bulgaristan Türkleri, iki milyon civarındaki nüfusları ile Bulgaristan'daki en büyük azınlığı teşkil etmektedir. Bulgaristan'da yaşayan soydaşlarımızın Türkiye'ye olan ilgisi son derece güçlü olmasına rağmen, Türkiye'nin bu ülkede yaşayan Türk azınlığa yönelik politikaları sınırlı göç anlaşmaları ile kısıtlı kalmıştır. Krallık döneminden başlayarak, Bulgaristan'da Türklere yönelik, uygulanan baskı ve şiddet politikaları, Komünistlerin iktidarı ele geçirmesinden sonra da artarak devam etmiştir. Komünist idare döneminde, Türklerin cemaat hayatını bozmaya, onları iktisadi açıdan zayıflatmaya yönelik uygulanan politikalar, Türk azınlığı sosyal ve iktisadi açıdan olumsuz bir şekilde etkilemiştir.³⁹ Dergi'nin yayınlanmış olduğu 1970'li yıllar Bulgaristan Türkler felaket dönemi olarak geçmektedir. Bu dönemde faşist Bulgar yönetimi Türklere karşı tam bir asimilasyon politikası uygulamış ve katliamlar gerçekleştirmiştir.⁴⁰

Kıpçak'ın yazısına göre, Bulgaristan'ın Türk azınlığa yönelik uyguladığı asimilasyon politikaları da burada yaşayan azınlığın "Türk" kimliğini tehdit edecek boyutlara ulaşmıştır. Asimilasyon politikalarının en önemli araçlarından birisi kreşlerdir. Komünist Politikalar çerçevesinde çalışmaya zorlanan Türk kadınları, çocuklarını kreşlere bırakmaya zorlanmaktadır. Bir yaşından itibaren bu kurumlara bırakılan Türk çocuklarına, anadilleri olan Türkçe yerine, Bulgarca öğretilmektedir. Bu politikalar ilk, orta ve yüksek öğrenimde de sürdürülmekte, Türk öğrencilerin ana dillerini öğrenmelerine engel olunmaktadır. Böylece yeni nesil millî ve dini değerlerini unutacak ve benliğini kaybedecektir. Dolayısıyla Bulgaristan'ın politikalarda temel amacı, Türk azınlık ile Türkiye'nin bağlarını koparmaktır. Türkiye'nin, bu politikalar karşısında acilen önlem alması gerekmektedir.⁴¹

³⁹ Ahmet Kıpçak, "Türkiye'nin Dış Politika Kaynakları ve Dış Türkler Stratejisi XI, Bulgaristan Türkleri", *Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi*, C.9-10, 1977, s. 647-649

⁴⁰ Meşkure Yılmaz Börklü, *Türkiye Cumhuriyeti'nin Takip Ettiği Dış Türkler Politikası*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya 1999, s. 82

⁴¹ Ahmet Kıpçak, "Türkiye'nin Dış Politika Kaynakları ve Dış Türkler Stratejisi X, Bulgaristan Türkleri 2", *Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi*, C.11-12, 1977, s. 747

Sonuç

Türkojji sahasında, Türk tarihi ve Türk dili üzerine yapılan çalışmalarla birlikte başlayan kimlik arayışı, Osmanlı düşünce hayatında, öncelikle kültürel bağlamda Türkçülük düşüncesinin gelişmesine zemin hazırlamıştı. Kırımlı Türk aydını Gaspıralı İsmail'in dilde, fikirde işte birlik sloganıyla ön plana çıkardığı ceditcilik akımı, etkisini muhacir Türk aydınları vasıtasıyla Osmanlı düşünce hayatında göstermiştir. Bu çerçevede, Osmanlı Devleti'nin son döneminde Türkçülüğün gelişmesi ile birlikte, ele alınmaya başlanılan dış Türkler meselesi, Cumhuriyet döneminde de önemli bir dış politika konusu olarak gündemde kalmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşuyla birlikte, Türk dış politikasında, dış Türkler kavramının çerçevesi genişlemiş, tasfiye olan Osmanlı topraklarında kalan Türkler de artık dış Türkler politikasına dahil edilmeye başlanmıştır. Özellikle Osmanlı Devleti'nin bakiyesi olarak Irak, Batı Trakya, Romanya, Bulgaristan ve Suriye gibi devletlerde yaşayan Türk azınlık yanında, Sovyetler Birliği ve Çin gibi devletlerde yaşayan Türklerden dolayı gerek düşünce hayatında gerekse de siyasi hayatta dış Türkler konusu, önemli bir yer teşkil etmiştir.

Türk dış politikasında 1960-1980 yılları arası dönemde önemli dönüşümler yaşanmıştır. İki kutuplu dünyaya yön veren Sovyetler Birliği ve ABD arasında yaşanan yumuşama neticesinde, bu iki devletin ekseninde yer alan diğer ülkelerde dış politikalarında hareket alanlarını genişletme imkânı bulmuşlardır. Dolayısıyla ABD'nin başat rol oynadığı Batı bloğunun bir üyesi olan Türkiye de yaşanan yumuşama sürecinde bu hareket serbestliğinden faydalanmıştır. Bu yumuşama sürecinin getirdiği hareket serbestliği yanında, bu süreçte meydana gelen Kıbrıs sorunu da dahil olmak üzere uluslararası gelişmeler, Türk dış politikasında temel dönüşümleri de birlikte getirmiştir.

Türkiye'nin, 1970'li yıllarda dış politikada yeni arayışlara girdiği bir süreçte, 1977 yılında yayın hayatına başlayan *Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi*, dış Türkler konusunu kamuoyunun gündemine getirerek, Türkiye'nin dış politikada bu Türk topluluklarına karşı sorumluluklarını hatırlatmak yanında, bu toplulukların dış politika kaynağı olarak değerlendirilebileceğini ileri sürmüştür. Dergide yapılan yayınlarla, dış Türklerin sosyo-ekonomik durumları, tarihsel süreçte karşılaştıkları sorunlar ve yaşamış oldukları ülkelerin kendilerine karşı uygulamış olduğu baskı politikaları hakkında bilgi verilerek, Türk dış politikasını yürütenler bu konularda uyarılmış, bu topluluklara yönelik uygulanması gereken stratejiler hakkında öneriler sunulmuştur. Maddi imkansızlıklar nedeniyle yayın hayatına bir yıl devam edebilen dergi bu konuda ancak Irak, Bulgaristan, Romanya ve Batı Trakya'da yaşayan Türklerle ilgili geliştirilebilecek yeni stratejiler üzerinde durmuştur. Derginin yayın hayatına devam edememesi nedeniyle konu Bulgaristan Türkleri ile son bulmuş ve bu madde de yarım kalmıştır. Dergi, millî kimliğin güçlü kalmasının önemi üzerinde durmuş ve dış Türklerin asimile olmamaları için Türkiye'nin, özellikle kültür ve eğitim alanında onlara destek verecek bir dış politika geliştirmesi gerektiği önerilerinde bulunmuştur. Zaman zaman Türkiye'yi, Batı etkisinde kalması ve bu yönde bir politika yürütmesi dolayısıyla eleştiren dergi, bir devletin varlığını güçlü bir şekilde devam ettirebilmesi için kültürel varlığını ve millî duygularını en az ekonomisi kadar güçlü tutması gerektiğini önemle vurgulamıştır. Türkiye'nin dış politika kaynaklarını doğru kullanması durumunda

uluslararası alanda etkili bir güç olacağı belirtilerek önerilerde bulunulmuştur. Yapılan öneriler daha çok dış Türkler ile Türkiye'nin kültürel bağlarını güçlendirecek stratejiler etrafında şekillenmiştir. Türkiye'nin Türk-İslam dünyasına liderlik yapması gereken bir ülke olduğu belirtilmiş ve Türkiye'nin milli ve manevi değerleri temelinde inisiyatif olarak, kaynaklarını doğru kullanmak suretiyle etkili bir dış politika izlemesi gerektiği ve uluslararası alanda öne çıkan bir devlet olması gerekliliği vurgulanmıştır.

Kaynaklar

- AKÇURA, Yusuf, “Geçen Yıl: 1330 Senesi” *Türk Yurdu*, sayı: 79, 18 Mart 1915, ss. 83-86
- AYBENİZ Aliyeva Kengerli, *Azerbaycan’da Romantik Türkçülük*, Çev. Doç. Dr. Metin Özarslan İstanbul, Tarih inceleme Doğu Kütüphanesi, 2008.
- BAŞARAN, Doğan, “Atatürk Dönemi Türk Dış Politikasında Savunmacı Realizm Anlayışı ve Üçüncü Dünyacılık”, *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2020, 2/1, ss. 83-99.
- BEZANİS, Lowell, “Soviet Muslim Emigres in the Republic of Turkey”, *Cenral Asian Survey* C.13, S.1, 1993, ss. 59-180.
- BOZDAĞ, İsmet, *Atatürk’ün Avrasya Devleti*, 2. Basım 1999.
- BOZKURT, Giray Saynur, “Geçmişten Günümüze Romanya’da Türk Varlığı”, *Karadeniz Araştırmaları*, 2008, 5/12, ss. 1-31.
- BÖRKLÜ, Meşkure Yılmaz, *Türkiye Cumhuriyeti’nin Takip Ettiği Dış Türkler Politikası*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya 1999.
- BÖRKLÜ, Meşkure Yılmaz, “Tarihî Seyri İçinde Bulgaristan Türklerinin Durumu ve Türkiye’nin Bölge Türklerine Yönelik Politikaları”, *Bilig*, 10. C. 2, 1999, ss. 61-79.
- DEVLET, Nadir, *Rusya Türklerinin Millî Mücadele Tarihi (1905-1917)*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1985.
- DUMONT, Paul, “Türk Yurdu Dergisi ve Rusya Müslümanları”, *Türk Yurdu* (Tütibay) C.1., S. 1, Ankara 1998, ss. 17-28
- HABLEMİTOĞLU, Necip, “Dilde, Fikirde, İşde Birlik”, *Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi*, C.1, 1977, ss. 3-5.
- HAYTA, Necdet, *Balkan Savaşları’nın Diplomatik Boyutu ve Londra Büyükelçiler Konferansı (17 Aralık 1912-11 Ağustos 1913)*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 1992.
- KARADENİZ, Radiye Funda, *Türk Dış Politikasında “Dış Türkler”: Karşılaştırmalı Teorik Bir Çalışma*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2011
- KIPÇAK, Ahmet, “Türkiye’nin Dış Politika Kaynakları ve Dış Türkler Stratejisi”, *Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi*, C.1, 1977, ss. 6-11.
- KIPÇAK, Ahmet “Türkiye’nin Dış Politika Kaynakları ve Dış Türkler stratejisi II”, *Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi*, C.2, 1977, ss. 83-87.
- KIPÇAK, Ahmet, “Türkiye’nin Dış Politika Kaynakları ve Dış Türkler Stratejisi III, Irak Türkleri”, *Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi*, C.3, 1977, ss. 163-172.
- KIPÇAK, Ahmet, “Türkiye’nin Dış Politika Kaynakları ve Dış Türkler Stratejisi IV, Yunanistan Türkleri”, *Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi*, C.4, 1977, ss. 243-250.
- KIPÇAK, Ahmet, “Türkiye’nin Dış Politika Kaynakları ve Dış Türkler Stratejisi V, Yunanistan Türkleri”, *Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi*, C.5, 1977, ss. 323-356.
- KIPÇAK, Ahmet, “Türkiye’nin Dış Politika Kaynakları ve Dış Türkler Stratejisi VI Yunanistan Türkleri”, *Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi*, C.6, 1977, ss. 403-420.
- KIPÇAK, Ahmet, “Türkiye’nin Dış Politika Kaynakları ve Dış Türkler Stratejisi VII Romanya Türkleri”, *Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi*, C.7, 1977, ss. 483-488.

- KIPÇAK, Ahmet, “Türkiye’nin Dış Politika Kaynakları ve Dış Türkler Stratejisi VIII, Romanya Türkleri”, *Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi*, C.8, 1977, ss. 563-570.
- KIPÇAK, Ahmet, “Türkiye’nin Dış Politika Kaynakları ve Dış Türkler Stratejisi XI, Bulgaristan Türkleri”, *Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi*, C.9-10, 1977, ss. 643-649.
- KIPÇAK, Ahmet, “Türkiye’nin Dış Politika Kaynakları ve Dış Türkler Stratejisi X, Bulgaristan Türkleri 2”, *Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi*, C.11-12, 1977, ss. 746-751.
- MARUFOĞLU, Sinan, “İrak Türkleri”, *Türkler*, C. 20, Yeni Türkiye Yay., Ankara, 2002, ss. 603-610.
- ORAN, Baskın, *Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1991.
- ORAN, Baskın “1945-1960: Batı Bloku Ekseninde Türkiye-1 (Dönemin Bilançosu)”, *Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, Ed. Baskın Oran, Cilt I, İletişim Yayınları, İstanbul 2009, ss. 479-498.
- ÖKSÜZ, Hikmet, *Lozan’da Batı Trakya Sorunu*, İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1992.
- ÖNDER, Mehmet, “Kültürümüzü dışa tanıtmak”, *Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi*, C.2, 1977, ss. 90-93.
- PARMAKSIZOĞLU, İsmet, “Türkiye ve Dış Türkler”, *Dilde, Fikirde, İşde Birlik Dergisi*, C.11-12, 1977, ss. 750-753.
- SANDER, Oral, “Türk Dış Politikasında Sürekliliğin Nedenleri”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt 37, Sayı 3-4, 1982, ss. 105-124.
- ŞAHİN, Mehmet- SARI, Buğra, “1960-1980 Dönemi Türkiye’nin Üçüncü Dünya ve İslam Ülkeleriyle İlişkileri”, *Akademik Ortadoğu*, C. 11, S. 2, 2007, ss. 22-47.
- TOKER, Mustafa, “İsmail Gaspıralı Ve “Dilde Birlik” Fikri Üzerine”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 16, 2004, ss. 31-45.
- TÜRKOĞLU, İsmail “Central Eurasian Studies in Turkey (1985-2002)”, *Research Trend in Modern Central Eurasian Studies Part.1*, Editör: Stephane A. Dudoignon, Komatsu Hisao Tokyo-2003, ss. 97-126.